

821.111(73)
B38

БЕСТСЕЛЕР
NEW YORK
TIMES № 1

Освічена

С1213799

МЕМУАРИ

ТАРА

Мандрівний лицар

У мене на рахунку лежала тисяча доларів. Дивно було навіть думати про це, а вимовляти вголос — іще дивніше. Тисяча доларів. Зайвих. Які я не пустила одразу в діло. Мені знадобилися тижні, щоб з цим змиритись, але в міру примиріння я почала відчувати найпотужнішу перевагу грошей: здатність думати про щось інше, крім них.

Раптово й різко в поле уваги потрапили мої викладачі — ніби до гранту я дивилася на них крізь замацану лінзу. Підручники почали набувати сенсу, і я зрозуміла, що читаю більше, ніж потрібно.

Саме в такому стані я вперше почула термін «біполярний розлад». Я сиділа на «Вступі до психології», коли викладач голосно зачитав симптоми з екрана: депресія, манія, параноя, ейфорія, марення величі та переслідування. Я слухала з цікавістю й розпачем.

«Це мій батько, — написала я в конспекті. — Він описує тата».

За кілька хвилин до дзвінка студент запитав, яку роль могли відіграти психічні розлади в сепаратистських рухах.

— Я маю на увазі такі відомі конфлікти, як Вако, штат Техас, або Рубі-Рідж, штат Айдахо, — додав він.

Айдахо нічим особливим не славиться, тому я подумала, що чула про той «Рубі-Рідж». Він сказав, що це конфлікт. Я покопирсалась у спогадах, намагаючись пригадати, чи чула коли-небудь ці слова. Було в них щось знайоме. А потім у свідомості зринули образи, слабкі й спотворені, ніби їх передачу

порушено в самому джерелі. Я заплющила очі, і сцена ожила. Я була в нашому будинку, присіла за березовими шафками. Біля мене навколішки стояла мама, дихала повільно і втомлено. Вона облизала губи й сказала, що хоче пити, а потім, перш ніж я встигла її зупинити, підвелася й потяглася до крана. Я відчула тремтіння пострілів і почула свій крик. Пролунало глухе гупання, коли щось важке впало на підлогу. Я відсунула її руку вбік і підняла немовля.

Пролунав дзвінок. Актова зала спорожня. Я пішла в комп'ютерну лабораторію. Якусь мить вагалася над клавіатурою — заскочена передчуттям, що можу пошкодувати, прочитавши цю інформацію, — а потім набрала в браузері «Ruby Ridge». Згідно з вікіпедією, Рубі-Рідж був місцем смертельного протистояння між Ренді Вівером і низкою федеральних агентств, зокрема Службою маршалів США та ФБР.

Ім'я і прізвище «Ренді Вівер» було знайоме, і читаючи його, я ніби чула, як воно лунає з вуст мого батька. А тоді почала відтворюватися історія, яка жила в моїй уяві тринадцять років: розстріл хлопчика, потім його батька, потім його матері. Уряд убив усю сім'ю, батьків і дітей, щоб приховати свій злочин.

Я прокрутила передісторію до першої стрілянини. Федеральні агенти оточили хатину Віверів. Їхнім завданням був лише нагляд, і Вівери не знали про агентів, доки не загавкав собака. Подумавши, що пес відчув дикого звіра, чотирнадцятирічний син Ренді Семмі рвонув у ліс. Агенти застрелили собаку, а Семмі, який мав при собі зброю, відкрив вогонь. Внаслідок конфлікту загинуло двоє: федеральний агент і Семмі, який тікав на пагорб до хатини, коли його застрелили в спину.

Я читала далі. Наступного дня стріляли в Ренді Вівера, також у спину, коли він хотів піти до тіла свого сина. Тіло лежало в сараї, і Ренді саме піднімав засув на дверях, коли снайпер прицілився йому в хребет і промазав. Дружина Вікі підійшла, щоб допомогти чоловікові, і снайпер знову відкрив вогонь. Куля влучила їй у голову, Вікі загинула миттєво, тримаючи на руках їхню десятимісячну дочку. Дев'ять днів сім'я тулилася в хатині з трупом матері, поки нарешті переговори не припинили протистояння і Ренді Вівера не заарештували.

Цей останній рядок я перечитала кілька разів, перш ніж уторопала його зміст. То Ренді Вівер живий? А тато знає?

Я читала далі. Нація була обурена. Майже в кожній великій газеті з'явилися статті, в яких розкритикували бездушне ігнорування життя з боку уряду. Міністерство юстиції почало розслідування, а Сенат провів слухання. І там, і там рекомендували змінити правила застосування збройної сили, зокрема смертоносною.

Вівери подали позов про вбивство на двісті мільйонів доларів, але домовилися поза судом, коли уряд запропонував трьом дочкам Вікі по мільйону доларів. Ренді Віверу дали сто тисяч доларів, і всі обвинувачення, крім двох, пов'язаних з появою в суді, було знято. Вівер дав інтерв'ю провідним новинним організаціям і навіть написав з дочкою книжку. Тепер він заробляв на життя виступами на зброярських виставках.

Якщо це приховування злочину, то дуже погане. Було висвітлення в ЗМІ, офіційні допити, контроль. Хіба це не мірило демократії?

Та одного я все ж не розуміла: чому федеральні агенти взагалі оточили хатину Ренді Вівера? Чому Ренді став мішенню? Я пригадала, як тато казав, що на їхньому місці легко могли опинитися ми. Тато завжди повторював, що рано чи пізно уряд прийде до людей, які опираються промиванню мізків, не віддають дітей до школи. Тринадцять років я вважала, що саме тому уряд і прийшов до Ренді: щоб змусити його дітей ходити до школи.

Я повернулася до початку сторінки й знову прочитала всю статтю, але цього разу не пропускаючи передісторії. Згідно з усіма джерелами, включаючи самого Ренді Вівера, конфлікт почався, коли Ренді продав два обрізані дробовики агенту під прикриттям, якого зустрів на «Зборах арійських націй». Це речення я перечитала не раз, а багато разів. І зрозуміла: в основі цієї історії — перевага білих, а не домашнє навчання. Здавалося, що уряд не має звички вбивати людей за те, що вони не віддали своїх дітей у державну школу. Тепер це було для мене таким очевидним, що я не розуміла, як могла вірити в щось інше.

На одну гірку мить я подумала, що тато збрехав. Та потім згадала страх на його обличчі, важке хрипке дихання, і відчула

впевненість, що він справді вірив: ми в небезпеці. Я пошукала якесь пояснення, і на думку спали дивні слова, слова, які я вивчила всього кілька хвилин тому: параноя, марення, манія величчя та переслідування. І нарешті вся історія набула сенсу — та, що була на сторінці, і та, що жила в мені у дитинстві. Мабуть, тато читав про Рубі-Рідж або бачив у новинах, і якимось чином у його нездоровому мозку все переплелось й перестало бути історією про когось іншого, а стало історією про нього самого. Якщо уряд полював на Ренді Вівера, то, безсумнівно, Джин Вестовер, який роками тримав передові позиції у війні з ілюмінатами, — теж мішень. Більше не задовольняючись читанням про хоробрі діяння інших, він викував собі шолом і сів на шкапу.

Я СТАЛА ОДЕРЖИМА біполярним розладом. Ми мали написати наукову роботу з психології, і я вибрала цей розлад своєю темою, а потім використала це як привід, щоб розпитати всіх неврологів і фахівців з когнітивної діяльності, які були в університеті. Я перерахувала симптоми, приписавши їх не татові, а вигаданому дядькові. Деякі симптоми пасували ідеально, інші — ні. Викладачі говорили, що кожен випадок унікальний.

— Те, що ви описуєте, більше схоже на шизофренію, — сказав один. — Вашого дядька коли-небудь лікували?

— Ні. Він вважає лікарів співучасниками урядової змови.

— Це ускладнює ситуацію, — зауважив викладач.

З делікатністю бульдозера я написала роботу про вплив батьків з біполярною на дітей. Тон був обвинувачувальний, жорсткий. Я писала, що діти таких батьків потерпають від подвійних факторів ризику: по-перше, вони генетично схильні до розладів настрою, а по-друге, страждають через стресове середовище та погане виховання з боку батьків з такими розладами.

Ми вивчали нейромедіатори та їхній вплив на хімію мозку; я зрозуміла, що хвороба — це не вибір. Ця інформація могла викликати в мене співчуття до батька, але не викликала. Я відчувала тільки злість. Розплачувалися за це ми, подумала я. Мама. Люк. Шон. Ми були в синцях, порізах, зі струсом мозку, підпаленими ногами й ранами на голові. Ми жили в стані настоженості, своєрідного постійного жаху, наш мозок заливало

кортизолом, бо ми знали, що будь-що з цього може статися коли завгодно. Бо тато завжди вважав, що віра — понад безпеку. Бо вірив у власну правоту і продовжував вірити — після першої ДТП, після другої, після сміттєвого бака, пожежі, піддона. А розплачувалися ми.

Я поїхала на Пік Оленя у вихідні після того, як здала свою роботу. Пробула вдома менше години — і ми з татом посварилися. Він сказав, що я йому винна за машину. Власне, лише побіжно згадав про це, але я оскаженіла, в мене була істерика. Я вперше в житті кричала на батька — не через машину, а через Віверів. Мене так душила лють, що слова лунали не як слова, а як здушені пирхання-ридання. Чому ти такий? Чому ти нас так лякав? Чому ти так відважно боровся з вигаданими монстрами, але нічого не робиш з монстрами у своєму будинку?

Тато здивовано витріщився на мене. Щелепа в нього відвисла, а руки мляво теліпалися з боків, посіпуючись, ніби він хотів їх підняти, щось зробити. Таким безпорадним я його не бачила відтоді, як він присів біля нашого розбитого універсала, дивлячись, як випинається й набрякає мамине обличчя, не маючи змоги навіть торкнутися до неї, бо електричні кабелі посилали смертоносний імпульс крізь метал.

Від сорому чи від злості я втекла. Їхала, не зупиняючись, аж до університету. Батько подзвонив через кілька годин. Я не відповіла. Накричати на нього не допомогло; можливо, допоможе ігнорування.

Коли закінчився семестр, я залишилася в Юті. То було перше літо, коли я не повернулася на Пік Оленя. З батьком я не розмовляла, навіть по телефону. Це відчуження не було формалізоване: мені не хотілося його бачити і чути його голос, тому й не розмовляла.

Я ВИРІШИЛА ПОЕКСПЕРИМЕНТУВАТИ з нормальністю. Дев'ятнадцять років я жила так, як хотів батько. Тепер була готова спробувати щось інше.

Я переїхала в нову квартиру на іншому кінці міста, де мене ніхто не знав. Хотіла почати з нуля. На першому тижні в церкві новий єпископ привітав мене теплим рукостисканням, а потім

перейшов до наступного новачка. Я насолоджувалася його незацікавленістю. Якби я могла хоч недовго вдавати нормальну, то, може, з'явилося б відчуття, що це правда.

Саме в церкві я зустріла Ніка. У Ніка були квадратні окуляри й темне волосся, яке він мазав гелем і вкладав акуратними шпичачками. Тато поглузував би з чоловіка, який користується гелем для волосся, — може, тому мені це так сподобалося. А ще сподобалося, що Нік не відрізнув би генератор від колінвала. Він тямив тільки в книжках, відеоіграх і брендах одягу. І в словах. У нього був дивовижний словниковий запас.

Ми з Ніком були парою від самого початку. При другій зустрічі він узяв мене за руку. Коли його шкіра торкнулася моєї, я приготувалася душити в собі ту первісну потребу відштовхнути, але вона так і не виникла. Це було дивно й захопливо, та я зовсім не хотіла, щоб це скінчилося. Я хотіла знов опинитися у своїй старій конгрегації, побігти до єпископа і сказати йому, що я більше не поламана.

Свій прогрес я переоцінила. Занадто зосередилася на тому, що мені вдається, і не помічала того, що не виходить. Ми були разом кілька місяців, і я багато вечорів провела з його сім'єю, перш ніж хоч словом згадала про свою. Я зробила це, не задумуючись, мимохідь згадала мамину олійку, коли Нік пожалівся на біль у плечі. Він був заінтригований — чекав, поки я про них згадаю, — але я розізлилася на себе за обмовку й більше такого собі не дозволяла.

Ближче до кінця травня я стала погано почуватися. Минув тиждень, протягом якого я насилу повзала на роботу — стажування в юридичній фірмі. Я спала з раннього вечора до пізнього ранку, а потім цілий день позіхала. Почало боліти горло, а голос сів, огрубівши до глибинного тріску, ніби голосники перетворилися на наждачний папір.

Спочатку Ніка смішило те, що я не звертаюся до лікаря, але хвороба прогресувала, і його веселощі змінилися занепокоєнням, а потім — розгубленістю. Я тільки відмахувалася.

— Нічого серйозного, — казала. — Якби це було серйозно, я б пішла.

Минув ще тиждень. Я покинула стажування і тепер спала не лише цілу ніч, а й цілий день. Якось вранці несподівано з'явився Нік.

— Ми йдемо до лікаря, — заявив він.

Я почала відмовлятися, та потім побачила вираз його обличчя. Нік наче мав запитання, але розумів, що немає сенсу його ставити. Напружена лінія рота, звужені очі. «Отак виглядає недовіра», — подумала я.

Поставши перед вибором — звернутися до лихого лікаря-соціаліста чи признатися своєму хлопцеві, що я вважаю лікарів лихими соціалістами, — я вирішила звернутися до лікаря.

— Я піду сьогодні. Обіцяю. Але краще піду сама.

— Добре, — кивнув Нік.

Він пішов, однак тепер виникла інша проблема. Я не знала, як звертаються до лікаря. Подзвонила подрузі з курсу й попросила відвезти. Вона забрала мене через годину, і я здивовано спостерігала, як вона проїжджає лікарню, розташовану за кілька кварталів від моєї квартири. Подруга відвезла мене в маленьку будівлю на північ від університетського містечка, яку назвала «клінікою». Я намагалася вдавати безтурботну, поводитися так, наче вже робила таке раніше, але коли ми перетинали парковку, здавалося, що за мною спостерігає мама.

Я не знала, що сказати на рецепції. Подруга подумала, що я мовчу, бо горло болить, і пояснила мої симптоми. Нас попросили зачекати. Зрештою медсестра привела мене в білу кімнатку, де зважила, виміряла тиск і взяла мазок з язика. Такий сильний біль у горлі зазвичай викликають бактерії стрептокової інфекції або моновірус, сказала вона. Через кілька днів буде відомо.

Коли прийшли результати, я поїхала в клініку сама. Лисуватий лікар середнього віку вручив мені їх.

— Поздоровляю. У вас позитивний результат на стрептокок і моно. Єдина людина з обома, яку я бачив за місяць.

— З обома? — прошепотіла я. — Як таке може бути?

— Дуже, дуже не пощастило, — похитав головою лікар. — Я можу призначити пеніцилін від стрептококу, але з моно наврод чи якимось допоможу. Вам доведеться почекати. Та все одно, як тільки приберемо стрептокок, стане краще.

КНИЖКА, ЯКУ РАДЯТЬ БІЛЛ ҐЕЙТС І БАРАК ОБАМА БЕСТСЕЛЕР NEW YORK TIMES № 1

Тара народилася в сім'ї мормонів і змалечку мусила готуватися до кінця світу. Родина була настільки ізольована від суспільства, що діти не мали свідоцтв про народження, не отримували медичної допомоги навіть після тяжких травм, а про системну освіту взагалі не йшлося — батько волів, щоб вони працювали на його звалищі металобрухту, а не читали книжки. Та коли один із братів усе-таки вступив до коледжу, Тара теж вирішила спробувати цей шлях. Вона самотужки підготувалася до вступного тесту й стала студенткою Університету Бриґема Янга, де вивчала історію, філософію, психологію та право. Здібності Тари настільки вражали викладачів, що їй запропонували продовжити навчання в Кембриджі, а згодом і в Гарварді. Однак що більше дівчина здобувала знань, то ширшою ставала прірва між нею і рештою її родини.

«Голос Тари Вестовер настільки унікальний, що навіть не спадає на думку його з чимось порівнювати. І, попри всю непересічність її дитинства, запитання, які ставить її книжка, універсальні: яку частину себе ми мусимо віддавати тим, кого любимо? І наскільки маємо їх зрадити, щоб подорослішати?»

VOGUE

«Захоплива й наснажлива історія. Якщо ви вже щось чули про неї, то знайте — вона ще цікавіша».

БІЛЛ ҐЕЙТС

Ілюстрація
на обкладинці:
Patrik Svensson

